

6. Пилипчук В.Г. Проблеми дослідження новітньої історії органів безпеки та розвідки в контексті розвитку сектору безпеки України / В.Г. Пилипчук // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 3 (24). – С. 114-119.
7. Погорецький М.В. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: проблеми застосування окремих норм / М.В. Погорецький // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 3 (26). – С. 205-213.
8. Полковніченко О.М. Шляхи удосконалення практичної діяльності СБУ щодо реалізації правоохоронної функції держави / О.М. Полковніченко // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 571-576.
9. Закон України «Про національну безпеку України»: [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво ВРУ. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
10. Сідак В. Спецслужби Української Держави / В. Сідак // Студії з архівної справи та документознавства. – 1999. – Т. 5. – С. 116-123.
11. Угач А.В. Діяльність української контррозвідки під час Другої світової війни в історіографії / А.В. Угач // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Історія та археологія». – 2013. – Вип. 21. – С. 180-186.
12. Юсупов В.А. Організація та формування СБУ: напрями реформування / В.А. Юсупов // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Право». – 2014. – № 2. – С. 173-178.
13. Sayed Wiqar Ali Shah Political Reforms in the Federally Administered Tribal Areas of Pakistan (FATA): Will it End the Current Militancy? // Sayed Wiqar Ali Shah / Heidelberg Papers in South Asian and Comparative Politics / South Asia Institute Department of Political Science Heidelberg University. – Working Paper № 64. – January 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://crossasia-journals.uni-heidelberg.de/index.php/hdpapers/article/view/2232>.
14. Security Sector Reform in Ukraine «Improve Intelligence Coordination» // Published by the RAND Corporation / Santa Monica, Calif., Olga Olikier: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1475-1/RAND_RR1475-1.pdf.

Козачишина Т.О.

аспірант,

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЗА ЧАСІВ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ У 1917–1919 РР.

Гене́за Української держави свідчить, що у різні історичні періоди розвитку суспільства бюджетно-податкова політика формувалась і здійснювалась разом з державотворенням та відповідала особливостям самої історичної епохи: способу виробництва, видам джерел державних надходжень і напрямам здійснення державних витрат, способам оподаткування і методам фінансування бюджету тощо. Специфічних рис бюджетно-податкова політика набула і за часів становлення української державності у 1917–1919 рр.

В результаті Лютневої революції 1917 р. і падіння самодержавства, на українських землях, що перебували у складі Російської імперії, сформувалась

Українська Народна Республіка (УНР), яка в 1917–1920 рр. контролювала центральні, східні та південні території. Очолювала УНР Центральна Рада, яка робила спроби здійснювати власну бюджетно-податкову політику. Бюджетно-податкова політика УНР протягом всього періоду існування була орієнтована на постійний пошук фінансових ресурсів, які надходили лише за рахунок добровільних внесків, банківських позик, одноразових примусових податків та силових реквізицій переважно сумнівного юридичного походження. Центральній Раді до квітня 1918 р. так і не вдалося сформувати власну систему оподаткування та утворити державний бюджет [1, с. 113]. За таких умов 29 квітня 1918 р. владу перебрав на себе генерал Павло Скоропадський, а на зміну Українській Народній Республіці прийшла Українська Держава (Гетьманат П. Скоропадського).

За часів Української Держави активно проводилася бюджетно-податкова політика та вперше було сформовано справжній державний бюджет. Уряд П. Скоропадського, взявши за основу прямі податки, встановлені за часів Російської імперії та Тимчасового уряду, для наповнення бюджету держави просто підвищував їх розміри. При цьому, прибутковий і промисловий податки збиралися дуже складно і важко, а поземельний майже не надходив. Державний бюджет потребував більше фінансових ресурсів, які акумулювалися шляхом справляння непрямих податків. Так, було запроваджено цукрову монополію, винну монополію, акциз на виноградне вино, чай, підвищено акцизи на пиво, дріжджі, тютюнові вироби, сірники, нафтопереробні продукти. Значні надходження державний бюджет отримував від митних зборів [2, с. 139-141]. Загалом за часів П. Скоропадського велася виважена та послідовна бюджетно-податкова політика, яка сприяла фінансовій стабілізації та створення передумов для економічного піднесення Української Держави. Подальший розвиток бюджетно-податкових процесів був припинений протигетьманським повстанням у листопаді 1918 р., в результаті чого до влади прийшла Директорія УНР. У спадщину новоутворена держава отримала реально функціонуючий і наповнений доходами бюджет, який через кілька місяців було спустошено. Українські землі були втягнені у військові дії, які завершилися встановленням радянської влади на українських землях.

Після розпаду Австро-Угорської імперії у кінці 1918 р. на підпорядкованих їй українських землях утворилася Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР), що проіснувала до середини 1919 р., хоча формально припинила своє функціонування лише у 1923 р.

Наприкінці 1918 р. було створено державний орган, що формував і здійснював бюджетно-податкову політику ЗУНР, – Державний секретаріат фінансів, до складу якого увійшли Департамент митних зборів, Департамент простих податків, Департамент Державної скарбниці, Науково-статистичний відділ, Комітет по народним заощадженням і страхування життя, Українська експедиція заготовки державних паперів та інші підрозділи [3, с. 188]. Для підтримання життєдіяльності ЗУНР пріоритетним напрямом її бюджетно-податкової політики було наповнення державного бюджету достатніми фінансовими ресурсами. Спочатку головним джерелом державних доходів були

грошові кошти, що зберігались у банківських установах. Оскільки цих коштів було недостатньо, то у листопаді 1918 р. було відновлено справляння на всій території держави податків і зборів, що існували в Австро-Угорській імперії. Податкові надходження планувалось спрямовувати на утримання державного апарату, забезпечення військових потреб, виплату грошового забезпечення вчителям, пенсіонерам, вдовам і сиротам. Однак значне руйнування економіки західноукраїнських земель і зuboжіння населення призвели до незначного надходження коштів від оподаткування. Крім того, влада не робила спроб щодо налагодження адміністрування податків і зборів. Державні доходи формувались, головним чином, із двох джерел: добування та продажу нафти, а також фінансової допомоги Директорії УНР [4, с. 17]. Незважаючи на складну внутрішню- та зовнішньополітичну ситуацію, глибоку економічну кризу, складні суспільні обставини, Західноукраїнська Народна Республіка змогла стати не лише належним чином організованим державним утворенням, а й провадити ефективну бюджетно-податкову політику. Однак, у ході польсько-українського військового конфлікту, землі ЗУНР були анексовані Польщею у липні 1919 р., а уряд відправився в еміграцію, де проіснував до початку 1923 р.

Таким чином, за часів становлення української державності у 1917–1919 рр., бюджетно-податкова політика стала автономною та здійснювалась в інтересах українських земель. За часів УНР бюджетно-податкова політика носила суто декларативний характер, адже державний бюджет так і не був прийнятий, податкові надходження практично не надходили, витрати здійснювались лише на утримання державного апарату. За часів Української Держави П. Скоропадського і ЗУНР проводилась активна та ефективна бюджетно-податкова політика. Було сформовано державний бюджет, утворено фіскальний апарат, який займався стягненням податків, налагоджено надходження неподаткових доходів. Витрати державного бюджету здійснювались на задоволення практично усіх потреб держави.

Список використаних джерел:

1. Гай-Нижник П. Податкова політика Центральної Ради, урядів УНР, Української Держави, УСРР (1917–1930 рр.) / П. Гай-Нижник. – К.: [б.в.], 2006. – 303 с.
2. Історія податків та оподаткування в Україні: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ф. О. Ярошенко, В. В. Павленко, В. П. Павленко; за заг. ред. А. М. Подоляки. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. – 416 с.
3. Тищик Б. Й. Західноукраїнська Народна Республіка (1918–1923 рр.). Історія держави і права / Б. Й. Тищик. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 392 с.
4. Кишакевич Л. Ю. Історико-правові засади реалізації фінансово-економічної політики в Західноукраїнській Народній Республіці / Л. Ю. Кишакевич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: юридична. – 2013. – Вип. 2. – С. 14-23.